

Pilota jokoa eta euskal literatura

Gure literatura eskolatik irakatsi ezik, ez da harritzekoa, ezer ez dugunaren usteak irauan ahal izatea. Eta gure herriko eruditoak ere uste horretan bizi dira. Hala dirudi.

Pilotarekin ari gara, baina inori pilota egiteko asmorik gabe (erdaraz, «sin hacer la pelota edo pelotilla»).

Gehienok dakigunez, deporteen bibliografian maisu dugu Joxe Iguaran tolosarra. Eta 1953.ean Tolosan izan zen uholdean agiri* askoren galera izan bazuen ere, haren bibliografi artxiboa oso aberatsa da. Hain zuzen, 1965.ean Banco de Tolosa-k publikatu zuen liburuxka batean, «El juego vasco de la pelota. Autores antiguos y modernos que nos hablan de la pelota» lana argitara eman zuen, pilota nolabait alpatzen zuten egileak urtez urte zerrendan jarriaz. Ez da berriketa: Moises-engandik hasi eta 1958.eko Lartigue-ganarte.

Zerrenda horretan, konturatzen garenez, erdaraz idatzi duten Euskal Herrikoak kontuan izan ditu Iguaranek; eta, inoliz euskarazko azaltzen baditu, litzueta edo Zaldubi adibidez, ba dirudi, holer berriak ere erdarazko egileengandik edo itzulpenetatik izan dituela. Honegatik, egilearen ondorean ipintzen duen urtetik konturatuko gara (liburuaren titulurik ez baitu jartzen), kontuan izan duen Gipuzkoako dantza gogoangarrien kondaira itzulpena dela, hobeto esan, itzulia izan zen lana dela, eta itzulpenik izan ez duen Gulpuzcoaco provinclearen Condaira, 1847.ean argitaratua, ez dela haintzat hartzen. Eta lan honek, bere hirugarren zatilaren 6. kapituluari, pilotari buruzko gauza jakingarriak dakartza.

Arrazoi beragatik ez dakar Axular, Gero (1643) liburuaren 49. kapituluari buruz lharduki arren. Ez eta, Axular baino lehen euskal literaturan, pilota alpatu zuten Etxeberri Ziburukoa eta Pouvreau (bere hiztegian honek).

Iguaranek, 1853.ean alpatzen du Gorosabel, baina ez urte berean Euskaldunac poema argitaratu zuen Hiribarren; eta honek, «Pilota Yocoa» izenezko poema luze bat hasten du 211. orrialdean. Juan Antonio Mogelek berak ere, 1800.ean argitaratu zuen Confesio ta comunloco sacramentuen gafean Eracasteak liburuaren 63. orrialdean alpatzen du pilota jokoa. J. B. Agirre Asteasuakoak, Confesio ta comunloco sacramentuen gafean eracusalduak (1803) liburuaren erakusaldian, zenbait aldiz dihardu pilota jokoari buruz.

Aztertzen* jarraituko bagina, oraindik, euskarazko egileen artean, askoz ere izen gehiago aurkituko genituzke pilotaren alpamena egin dutenak, eta Iguaranen lerroetan ez daudenak. Penagarria, hainbeste hizkuntzako egileak alpatzen direlarik, gure herrian bertan, eta eruditoen artean galnera, euskaldun egileak ezagunagoak ez izatea. Berriz ere esango dute, ez dugula literaturarik.

Hau ez da, Iguaran pertsonalki salatzearen, eruditoak oro* bazik. Bide batez, hurrengorako, hutsa osatzeko bidea ematen dugu, norbaitek kontuan hartu nahil badu.

JUAN SAN MARTIN

Ikastoletako problemak

Aurreko ANAITASUNAN ikusi genuen, ikastola batean jazo* zena.

Hiru urteko 30 haur hasi ziren ikasten. Bost urte geroago, 15 geratu* ziren. Besteak gurasoek atera zituzten, entzute handiko erdal kolejoetara eramatearren. Orduan kuotak, gastuak ordaindu ahal izateko, 400 pezetatik 800era jaso* behar izan ziren. Ikastolan sinesten ez zutenek ikastolaz aprobetxatu ziren, besteen kaltetan.

Hemen, aurrez aurre, burruka hau planteatu zen: guraso batzuen interes partikularra alde batetik, eta bestetik ikastola (kooperatiba gisan antolatua).

Ikastolako batzordeak* problema hau sakonki aztertu* zuen. Kooperatiba defenditu behar zen. Ez da gero txantxetako, kuotak 400 pezetatik 800era jaso beharra.

Zorionez, matrikulazio berriak asko ziren 3 urteko haurretan; eta batzordeak, eskarmentua harturik, zetozen berrien artean hauta-pen bat egitea erabaki zuen. Hain asmoa hauxe zen: hiru urteko haurrekin 30 ikasleko talde bat egin, eta ikastolan irauan erazi 14 urte kunplitu arte, arrazoizko kasuren bat izan ezik.

Kooperatibako batzordeak, kolektibitatearen defentsarako, erabaki hau hartu zituen:

- a) Familia bakoitzak 5.000 pezetako fidantza eman behar du (pagatzeko errazpideak emanen dira). Haurra 14 urte kunplitu baino lehen arrazoirik gabe ateraz gero, gurasoek galdu egingo dute fidantza hori.
- b) Arrazoirik gabe seme bat ateratzen baldin bada, beste neba-arreba guztiak ere atera beharko dira, eta aurrerantzean familia hoiek hitxita ukanen dituzte ikastolako ateak.

Erabaki hau guraso guztien batzar nagusian presentatu ziren. Tentsioa. Norbaitek bere boza altxatu zuen: «Hori, gizonaren libertatearen kontra doa». Beste batzuek erantzun: «Kolektibitatearen defentsa da».

Botoetara eraman, eta erabakiak aprobatuak izan ziren.

Ikastola hori, salbatu da. Ez da aurrerantzean parbulario bat izanen. Aulak beterik edukiko ditu. Irakasleen «produktibitatea» (hain modan dagoen hitza) ehunetik ehuneko izanen da. Ikastola honek autofinantziazioa lortu* du eta irakaskintza on bat eman ahal izanen du ikasleen heziketaren* onerako.

Erresumen bezala, hau esan behar dugu: Batzuek txantxetan hartzen dute ikastola, eta ikastola ez da huskeria bat. Batzuek, euskara umekin berba egiteko bakarrik erabiltzen dute; eta euskara ez da umekeria bat.

Beste batzuentzat aski* da, euskaraz «agur» eta «eskerrik asko» esaten jakitea; erromerlara joateko, txapela eta abarkak jantzea bezala.

Bukaerazi behar dugu betiko geure arteko euskalzaletasun hori.

Adinekoen artean erabili behar dugu euskara, eta edozein gal tratatzeko, nahiz eta «Eibarreko euskara» izan. Euskara kultur malara jaso behar dugu, eta horretarako ikastolak defenditu behar ditugu.

XABIER GEREÑO

DEPURACION DE AGUAS

S. A.

urak moldatzen berebizikoak

edangarritu - industrierako - zikinduak - piszinak

Tel. 32 37 00-31 00 10-32 37 01

Gordoniz 44. BILBAO.

